

Margaretha van Andel

Gefluister in de golven

*Verhalen over legendarische spookschepen,
piraten, meerminnen, zeemonsters
en ander druipend gespuis*

met illustraties van

Marieke Nelissen

LEMNISCAAT ROTTERDAM

Van Margaretha van Andel verschenen bij Lemniscaat:

Ik | In Transit | Verhalen van de Fladdertak

Een bal in het heelaal | Het addergebroed van Slot Thetinga

Tekst © Margaretha van Andel, 2025

Omslag en illustraties: © Marieke Nelissen, 2025

Boekverzorging: Marc Suvaal

Nederlandse rechten Lemniscaat b.v.,

Vijverlaan 48, 3062 HL Rotterdam, 2025

ISBN 978 90 477 1344 9

NUR 345

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, geluidsband of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

All rights are reserved, including those for text and data mining, AI training and similar technologies.

Lithografie: Pixel-It, Zutphen

Druk- en bindwerk: Wilco, Amersfoort

Dit boek is gedrukt op milieuvriendelijk, chloorvrij gebleekt en verouderingsbestendig papier.

Kijk voor meer informatie, activiteiten voor thuis en in de klas en meer op www.lemniscaat.nl

Inhoud

- De klokken van Sint Odolf
- Verzonken klokken en een wilde zeemeermin
- De meermin van Edam
- Meerminnen, meermannen en dreigende sirenen
- Hier is de plaats, waar is de man?
- Dwalende zielen en een vaalgele hond
- Mysterieuze schepen
- De Vliegende Hollander
- De vloek van de Vliegende Hollander
- Het dodenschip en de man die niet meewilde
- De veermannen van de dood
- De dolende moerasridder
- Verborgten schatten
- Het vrouwtje van Stavoren
- Een magische zandplaat
- Geheimzinnig schipbreuken
- De heks van het Oerd
- Woedende stormgoden
- Zeemanshemel en zeemanshel
- De zielenkruiken
- Wilde piraten
- De schat van kapitein Kidd
- De spokende kapitein
- Kapers op de kust
- De trollen van Vík
- Griezellige graaiers
- Olde Böppe
- Wraakgeesten en een oude man met zandvlooien
- De duivel, het meisje en een spookachtig huis
- De kokkelkoningin
- Een gezicht in het water
- De basilisk van Utrecht
- Gefluister in de golven
- Een spoor van verhalen
- Bronnen

De klokken van Sint Odolf

OP EEN AVOND, toen de bisschop van Utrecht zijn kamer wilde binnenlopen, zag hij voor de deur een eenvoudige monnik staan. Een monnik uit een van de mooist gelegen kloosters van Friesland – het klooster van Sint Odolf aan de Zuiderzee. Dat zag hij aan de grauwe pij met de lange, afhangende hoofdkap. De pij was vuil en zanderig, de monnik had duidelijk nog geen tijd gehad om zich op te frissen na zijn lange voettocht.

De man, die al oud was, knielde diep toen hij de bisschop zag en kuste de zoom van zijn mantel. De kerkleider hief zegenend zijn rechterhand. ‘Zeg me, broeder,’ zei hij vriendelijk toen de monnik enigszins stram weer overeind was gekomen, ‘wat wij hier in Utrecht voor u kunnen betekenen.’

Het gezicht van de monnik vertrok. Zijn vingers bewogen zenuwachtig langs de kralen van de rozenkrans die hij als een riem om zijn middel droeg.

‘Kunnen wij een moment onder vier ogen spreken, eerwaarde vader? Ik beloof u dat ik het kort zal houden.’

De bisschop keek verbaasd, aarzelde, en knikte toen. De monnik volgde hem de kleine kamer in en ze namen plaats op een houten bank voor het raam dat uitkeek op de binnentuin. De bisschop gebaarde dat de oude man mocht spreken.

‘Onze geliefde abt,’ begon de monnik met bevende stem, ‘de abt van het klooster dat aan de heilige Odolfus is gewijd, is vorige week overleden nadat hem de laatste sacramenten waren toegediend.’

De bisschop bewoog even en sloeg een kruis, terwijl de monnik verder sprak.

‘Voor hij stierf, riep hij mij bij zich, terwijl hij alle anderen wegstuurde uit zijn cel. Daar, aan zijn sterfbed, zegende hij mij en zei fluisterend: “Broeder Egbertus, u bent de oudste monnik van ons klooster en u weet wat zwijgen is. Ik moet u iets vertellen wat mij zwaar op het hart

ligt. Schrik niet. Ik heb geen misdaad begaan of iets anders gedaan wat het daglicht niet kan verdragen.”

De monnik zweeg en de bisschop fronste. Buiten viel het donker in, de schaduwen werden lang en grauw. Het zou niet lang meer duren voor het laatste licht verdwenen was. De bomen op de binnenplaats stonden roerloos onder de wolken die laag boven de daken van de stad hingen.

‘Daarna,’ vervolgde broeder Egbertus, ‘vertelde de abt me wat er was gebeurd toen het klooster honderd jaar geleden werd gebouwd. Of beter gezegd: níét was gebeurd. Ze waren vergeten de klokken van de kapel te zegenen en te besprenkelen met wijwater. Niemand wist ervan, behalve hij. Een verschrikkelijk geheim, dat van de ene abt op de andere werd overgedragen.’

De bisschop ademde zwaar in en broeder Egbertus wreef nerveus over zijn gezicht. ‘De abt zei me dat er vóór hem al vijf abten waren geweest die met deze vreselijke wetenschap het graf in waren gegaan. Hij zou de zesde worden. Die gedachte vond hij onverdraaglijk. Daarom droeg hij me op na zijn begrafenis naar Utrecht af te reizen en u om hulp te vragen. Hij wil dat u iets doet om te voorkomen dat de duivel de klokken in handen krijgt. Want als dat gebeurt, is het klooster van Sint Odolf verdoemd. Voorgoed.’

De bisschop was opgestaan en begon door het vertrek te ijsberen. Onrustig woelde hij door zijn baard, af en toe schudde hij zijn hoofd. Zijn voetstappen klonken steeds bozer en ineens bleef hij voor de oude monnik staan en barstte uit: ‘Geen bisschop kan hier nog iets aan doen, broeder Egbertus! Zelfs geen paus. Ik ken jullie klooster. Die klokken hangen te hoog, daar kan niemand meer bij. Ze zijn en blijven voor de duivel!’

Hij viel abrupt stil, het was alsof hij van zijn eigen woorden schrok. Maar op hetzelfde moment stak buiten een gierende wind op. In de lucht kwamen grote, donkere wolkenkolossen in beweging, de bomen op de binnenplaats kreunden en hun kruinen bewogen wild. Plotseling rammelden alle vensters en de deur knarste in zijn scharnieren en vloog open. Een windvlaag blies dwars door de kleine kamer, schril en honend, en stormde verder over de gang, terwijl de bisschop als verstijfd bleef staan.

Toen werd het weer stil. De wolken verdwenen, de bomen bewogen

niet langer en in de kamer hing dezelfde, vredige schemering als eerst. Maar beide mannen wisten dat de duivel de woorden van de bisschop had gehoord en op weg was naar het klooster van Sint Odolf om de klokken te bemachtigen.

En zo was het. De stormlucht volgde hem en overal waar hij voorbijtrok, rafelden de regenwolken en sloeg de regen neer op de velden. De helse wind floot zijn heidense deuntjes en gilde de mensen uit hun slaap. De bomen bogen geschrokken naar de grond, hun bladeren fladderden alle kanten op als verschrikte vogels.

Woest wervelden de wolkenwagens over de Zuiderzee en droegen de hellevorst met zich mee, terwijl hoge golven met schuimende koppen tegen de dijken sloegen en de schepen verzwolgen.

Nog voor het ochtend werd, arriveerde de duivel bij het klooster van Sint Odolf. De diepe duisternis hing als een grote, donkere mantel om hem heen. De storm loeide in alle hevigheid en de lucht boven hem werd één wild bewegende massa vol woedende wolken, toen hij zich op de klokkentoren van de kapel stortte en de klokken eruit rukte. De kraaien en meeuwen die er hun nesten hadden, vluchtten krijsend en krasend weg en vulden de hemel met hun schelle kreten.

Triomfantelijk steeg de duivel op met de ongewijde klokken van Sint Odolf in zijn handen. Hoger en hoger ging hij, en toen zwierde hij ze met een woeste beweging in het rond en slingerde ze weg in de ruimte. Met een galmende dreun sloegen ze even later in de grond en daar bleven ze liggen, half begraven in de aarde.

Maar de duivelse vorst liet ze nog niet met rust. Opnieuw dook hij erop, hij klauwde ze uit de grond en schoot er weer mee de hoogte in. Ineens kwam hij op een gedachte die hem in schaterlachen deed uitbarsten. Hij vloog verder tot hij bij een ruige dijk arriveerde, die tussen twee grote, Friese meren in lag – de Fluessen en de Morra.

Op die plek woonde een neef van hem, een nog jonge duivel die daar met een oude, kwaadaardige heks allerlei duistere zaken bekonkelde. Geen mensenziel was veilig voor hen en regelmatig beheksten ze het vee in de omliggende velden. Soms nodigden ze al het gespuis van de buurt uit voor een nachtelijk feest. Dan suisdan ze over de dorpen op snelle bezemstelen en dansten in pek en zwavel als dolle mannen rond hun walmende, heidense vuren.

De duivel werd met open armen door zijn neef verwelkomd en kreeg een schuimende hoorn kokende olie, die de oude hellevorst in één teug leegde.

Daarna vertelde hij zijn neef wat hij van plan was en de jonge duivel moest daar zo hard om lachen dat zelfs de fluisterende populieren op de dijk er stil van werden.

Vanaf dat moment was er elke nacht tussen die twee meren iets wonderlijks te zien.

De jonge duivel zat op de ruige dijk tussen de Fluessen en de Morra, en zijn helse oom op een terp aan de andere kant. Wanneer het laatste schip haar zeilen had gestreken en de nacht inviel, slingerde de duivel de klokken over het water naar zijn neef.

Die sloeg ze terug als een ervaren Friese kaatsspeler.

En zo vlogen de klokken heen en weer door de lucht. De gierende lach van de duivels echode boven de meren terwijl ze kaatsten met de klokken van Sint Odolf. Daartussendoor klonken de schelle kreten van de heks, die met haar rode, wapperende rokken van de ene naar de andere duivel zwierde en hen vanaf haar bezemsteel luidkeels aanmoedigde.

Maar op een nacht ging het mis. De jonge duivel werd slordiger en sloeg zo wild terug dat de ene klok in het water van de Fluessen belandde en de andere in het water van de Morra.

De oude duivel brulde het uit toen beide klokken naar de bodem zonken. Nu was hij zijn speeltjes kwijt en hij tierde zo hard dat zijn jonge neef op de vlucht sloeg, gevolgd door de oude heks op haar bezem.

Niet lang daarna hoorde de bisschop van Utrecht een gerucht. Het klooster van Sint Odolf zou tijdens een zware storm door een vloedgolf zijn verzwolgen. Het bericht werd enkele dagen later door een paar rondreizende marskramers bevestigd. Niemand van het klooster had het overleefd, vertelden ze hem. De nieuwe abt en alle monniken, onder wie broeder Egbertus, waren in de schuimende golven verdwenen.

De bisschop zuchtte diep en droeg zijn parochies op om de zielenmis te lezen voor de omgekomen broeders. Alleen zo kon de vloek worden opgeheven, die hen had getroffen toen de duivel er met hun klokken vandoor ging.

Sindsdien klinkt er vanuit de diepten van de Morra en de Fluessen soms een aarzelend, enigszins klaaglijk, klepelend geluid, alsof daar beneden de kerkgangers worden opgeroepen tot de mis.

Dat zijn de ongewijde klokken van Sint Odolf, die nog altijd treuren om de ondergang van hun zo mooi gelegen klooster aan de Zuiderzee.

Verzonken klokken en een wilde zeemeermin

HET KLOOSTER VAN ST. ODOLF heeft echt bestaan. Het stond aan de Zuiderzee, ten noordwesten van Stavoren, en werd tijdens een zware storm door de zee verzwolgen. Dus als je eens in de buurt bent van de Morra of de Fluessen, spits dan je oren. Wie weet hoor jij de oude klokken ook, die ooit door een rokeloze jonge duivel in het water zijn geslingerd.

Maar er liggen meer geheimzinnige klokken onder de golven. In heel Europa wordt erover gefluisterd. Aan de kust van Bretagne bijvoorbeeld. Lang geleden lag daar de mythische stad Ys, waar koning Gradlon woonde met zijn wilde dochter Dahut. Langs de stad liep een dijk en daar zat een grote poort in, die alleen bij eb kon worden gebruikt. Toen de boosaardige Dahut de poort op een nacht wijd openzette, werd de hele stad verzwolgen door de oceaan. En je raadt het al. Nog steeds kun je onder de golven de klokken van Ys horen luiden. Tenminste, als je heel goed luistert.

Een nog vreemder verhaal wordt in Engeland verteld. Wat daar in het dorpje Marden gebeurde...

De oude kerk van Marden stond dicht bij de rivier. Op een dag viel een van de kerkklokken door een ongelukkig toeval in het water. Een zeemeermin, die door een ander ongelukkig toeval nogal ver was afgedreven, greep de klok, dook ermee naar de bodem en hield hem daar stevig vast.

De dorpelingen probeerden natuurlijk alles om hun klok terug te krijgen, want een nieuwe is duur. Maar zelfs met de sterkste paarden lukte het niet.

Ten einde raad bezochten ze de dorpsoudste, die bekend stond als een wijs man. Gelukkig wist hij wat hun te doen stond.

‘De duivel,’ zei hij, na lang te hebben nagedacht. ‘De duivel zit erachter. Die heeft die meermin hierheen gestuurd om onze klok te stelen. En er is maar één manier om hem te redden. Luister goed!’

De dorpelingen moesten een span van twaalf jonge, witte koeien vinden. Vervolgens moesten ze een juk maken van het hout van de heilige venijnboom en daarna nog een lasso knopen van de twijgen van een lijsterbes. Daarmee zouden ze de klok uit het water kunnen krijgen.

‘Maar,’ zei de dorpsoudste, ‘dat lukt alleen als jullie geen woord zeggen tijdens de hele operatie. Onthoud dat goed. Mondje dicht.’

Het lukte de dorpsbewoners twaalf jonge, witte koeien te vinden en het juk en de lasso te vervaardigen.

Ze lieten de lasso in het water zakken en zowaar, ze kregen de klok te pakken. In doodse stilte werd het enorme gevaarte door de koeien-drijvers op de oever getrokken.

Ineens sperden alle dorpelingen hun ogen wijd open. Daar lag de zeemeermin! Opgekruld in het bronzen hart van de klok, diep in slaap.

Opgewonden wezen ze naar haar en een van de koeindrijvers vergat dat hij stil moest blijven en schreeuwde:

‘Há, de duivel, die ouwe bok,
kan nu fluiten naar z’n klok!’

Meteen deed de meermin haar ogen open, sprong uit de klok en greep hem vast. Tot grote ontzetting van de dorpelingen tilde ze het bronzen bakbeest op alsof het een veertje was en dook ermee terug de rivier in.

Nog één keer kwam ze boven en gilte:

‘Weet je wat er was gebeurd
zonder venijnboomjuk?

Dan had ik die koeien met één ruk
mee de diepte in gesleurd!’

De inwoners van Marden hebben hun klok nooit meer teruggekregen. Maar als de andere klokken van de kerk worden geluid, kun je hem nog steeds op de bodem van de rivier horen beieren.

Misschien vind je het raar dat die zeemeermin in een rivier was beland. Toch kwam dat vaker voor en ook in Nederland dwaalden de meerminnen weleens af. Zo belandde er in Edam eens eentje in het Purmermeer.

Deze vreemde gebeurtenis werd in 1470 opgeschreven door Johannes Gerbrandis van Leyden, prior van het Karmelietenklooster in Haarlem. Hij zou verschillende ooggetuigen hebben gesproken. En monniken liegen natuurlijk niet.

*D*e meermin van Edam

‘JULLIE RADEN NOOIT WAT IK VANDAAG HEB GEZIEN,’ zei de visser, terwijl hij zich uit zijn natte, versleten cape schudde en hem aan een haak aan de muur hing. Hij trok zijn muts van zijn hoofd, klopte zijn tuniek af en liep naar zijn stoel aan het hoofd van de tafel. Met een brede grijs liet hij zich erop zakken.

Zijn vrouw keek op van de stomende pot, die boven de kleine, bakstenen haard hing, en stopte met roeren. Ook zijn dochter Aaltje draaide haar gezicht naar hem toe.

‘Vis, hoop ik.’ De vrouw keek haar man zuur aan. ‘Je hebt al maanden niks gevangen en als het zo doorgaat, raken we nog aan de bedelstaf. Als onze Aaltje niet bij die ouwe boer aan de slag had gekund, hadden we al op straat gestaan.’

‘Ja, pa, weet u wel hoe zwaar het is om elke dag met die melk te leuren?’ viel haar dochter haar op klaaglijke toon bij. ‘Het was maar voor even, zei u. Nou, ik wil zo langzamerhand weleens weten wat u met dat even bedoelt.’

Haar vader mompelde iets onverstaanbaars en wreef in zijn nek.

‘Ik sjouw nu al weken met die emmers rond,’ vervolgde Aaltje verwijtend. ‘Straks breek ik mijn rug nog onder dat juk. Ik ben het zat, pa, echt, en ik vind ook dat ik genoeg heb gedaan. Volgende week stop ik ermee.’ Met haar ogen zocht ze steun bij haar moeder.

Die schudde driftig haar hoofd. ‘Geen sprake van. We hebben het geld hard nodig.’

De visser zuchtte. ‘Ik weet dat ik te weinig vang. ’t Komt door die verschrikkelijke storm laatst, en door dat gat in de dijk. De halve Zuiderzee is het Purmermeer ingestroomd.’

Zijn dochter snoof. ‘Dan zou er juist méér vis moeten zitten. Meer water, meer vis.’

‘Zo werkt het niet,’ zei haar vader. ‘Die vissen zijn van slag.’ Hij viel stil. Toen keek hij van zijn dochter naar zijn vrouw en zijn grijns keerde

terug. 'Maar ik zal jullie wat vertellen. D'r zwom vandaag wel wat anders in het water rond. Iets wonderbaarlijks! Jullie raden nooit wat!'

'Ik ben niet in de stemming voor raadsels,' zei zijn vrouw. 'Dus zeg het gewoon.'

De visser bleef opnieuw even stil, zijn schouders leken een stukje naar beneden te zakken. 'Een zeewijf,' zei hij toen. 'Een echt zeewijf. We hebben geprobeerd haar te vangen, maar ze dook elke keer weg, dus dat lukte niet.'

Aaltjes ogen werden groter. 'Een zeemeermin? Ja?'

Haar vader knikte. 'Ze zat onder het wier en het kroos, 't leek net een groene heks. Ik heb nog nooit zoiets gezien.'

'Oi,' zei zijn dochter geïmponeerd.

Haar moeders gezicht bleef strak. 'Kletsboek,' zei ze. 'En met kletsboek vul je geen magen. Zorg liever dat je je netten vol krijgt, dan kun je wat anders verkopen dan onzin.'

De schouders van de visser zakten nog lager en hij zweeg.

De volgende ochtend liep Aaltje al vroeg over de dijk. De vochtige herfstwind rukte aan haar rokken, en het juk, waaraan haar volle melkemmern hingen, drukte zwaar op haar schouders. 'Ik haat dit werk,' zei ze tegen haar vriendin die naast haar liep en net als zij een paar zware emmers meotorste.

'Het is werk,' zei de vriendin. 'We verdienen er in elk geval een paar duiten mee en daar gaat het om.'

Aaltje wierp een blik op het glanzende, donkere water van de Purmer, dat tegen de dijk aan klotste waarop ze liepen. Het stond nog steeds hoog.

'Mijn vader heeft hier gisteren een zeewijf gezien,' zei ze met een hoofdknik. 'Toen-ie aan het vissen was. Ze zwom rond de sloep, maar toen hij probeerde haar te vangen, ging ze ervandoor.'

Haar vriendin hield haar pas in. 'Echt? Da's toevallig! Mijn broers hadden het een paar dagen geleden ook over een zeewijf dat rond hun boot zwom. Ik geloofde ze niet want het zijn nogal fantasten, maar als jouw vader het zegt, klopt het misschien toch!'

Ze stonden nu allebei stil en hun ogen gleden over de grauwe golven onder de al even grauwe hemel. Ineens slaakte Aaltje een gil en wees. 'Daar!' riep ze. 'Daar zwemt iets, ik zweer het!'

Haar vriendin tuurde en zoog haar adem naar binnen. 'Je hebt gelijk. Ik zie het ook.'

Ademloos keken de twee meisjes elkaar aan.

Toen keek Aaltje naar een kleine roeiboot, die onderaan de dijk was vastgelegd aan een houten paal. Haar ogen begonnen te glinsteren. 'De spanen liggen er nog in. Zullen we haar vangen?'

'Dat hebben mijn broers ook geprobeerd,' zei haar vriendin. 'Die hebben een hele middag op haar gejaagd, zeiden ze, maar het lukte niet.'

Aaltje knikte. 'Mijn vader zei dat ze steeds wegdook, die heeft het na een tijdje ook opgegeven.' Ze keek opzij. 'Weet je wat ik denk? Dat ze die zeemeermin gewoon bang hebben gemaakt met hun gebrul en gegraai. Grote kerels met woeste baarden en harde stemmen, dat vond ze vast griezelig. Maar wij zijn vrouwen, net als zij. Dus misschien lukt het ons wel als we het een beetje handig aanpakken.'

De twee meisjes zetten de emmers met melk op de grond en gooiden hun juk af. Giechelend stapten ze in het half vermolmd, schommellende bootje en roeiden het water op.

De zeemeermin was nergens meer te zien. 'Toch zag ik haar,' zei Aaltje. 'Ik weet zeker dat ze het was.'

'Ik zag haar ook,' zei haar vriendin. 'Ik denk dat ze zo schuw is dat ze ervandoor is gegaan.' Ze zuchtte. 'Laten we maar gauw naar de kant roeien en onze melk verkopen. Als iemand anders ons voor is, moeten we met volle emmers terug naar de boer en dan zwaait er wat.'

Net toen de twee meisjes hun bootje keerden, klonk er achter hen een zacht geluid. Een soort gekerm. Geschrokken draaiden ze zich om en daar was ze! Vlak bij hun boot zwom een groen wezen. Een groene vrouw met lang haar vol algen en druipende slierten wier.

Verbijsterd keken de twee vriendinnen toe.

'Ze kijkt naar ons,' fluisterde Aaltje. 'Het lijkt of ze iets van ons wil.' Ze staarde naar het vreemde vrouwenhoofd in het water. Naar de donkergroene, wijd opengesperde ogen, die haar strak aankeken.

'Kom,' zei Aaltje zacht, terwijl ze het wezen bleef aankijken. 'Kom dan? Kom maar bij Aaltje.' Ze klakte met haar tong, zoals ze ook altijd deed als ze thuis de kippen bij zich riep.

'We doen je geen kwaad,' zei haar vriendin al even gedempt. 'We willen je helpen. Kom gauw.'

De meermin kwam iets dichterbij.

Aaltje klakte opnieuw en boog zich over de rand van de boot. 'Kom,' zei ze. 'Kom, lief zeemeerminnetje. Kom dan...'

De groene vrouw leek te aarzelen en bewoog zich behoedzaam door het water. Iets dichterbij het bootje toe, en nog iets dichterbij...

Ineens flitste Aaltjes arm. 'Hébbes!' gilte ze. Haar rechterhand schroefde zich om de pols van de meermin en met haar linker greep ze een pluk haar vast. 'Pak die andere arm, snel!'

De meermin spartelde en wrong zich in alle bochten. De geluiden die ze maakte, deden denken aan de angstige blafjes van een zeehond.

'Trek haar in de boot,' riep Aaltje. 'Goed vasthouden! Allemachtig, wat is dat mormel glibberig.'

Met vereende krachten sleurden Aaltje en haar vriendin de zich hevig verzettende meermin in de sloep.

'Geen staart,' bracht Aaltje verbluft uit. 'D'r zitten gewoon benen onder al dat wier, zie je dat?' Toen herpakte ze zich en greep naar de stukken touw waarmee de roeiboot werd vastgelegd. 'Houd haar in bedwang,' beval ze haar vriendin. 'Dan bind ik haar vast.' Met snelle bewegingen en niet al te zachtzinnig sloeg ze het ruwe touw rond de smalle polsen en enkels en trok het zo hard aan dat de meermin het uitkernde.

'Aanstellerij,' zei Aaltje smalend. 'Mijn vader zegt dat vissen geen pijn kunnen voelen en zo'n zeewijf is net zo goed een soort vis. Ze doet gewoon alsof, omdat ze wil ontsnappen. Nou, dat kan ze vergeten!' Stralend keek ze haar vriendin aan. 'Hier kan ik meer mee verdienen dan met die stomme melk. Wedden dat heel Edam haar wil zien? Ik kan haar in ons geitenhok stoppen, dat staat toch leeg. En dan laat ik iedereen die langskomt een penning betalen.'

Of twee.' Ze gaf een paar klopjes op het hoofd van de groene vrouw en zuchtte tevreden.

'En ik dan?' zei haar vriendin. 't Is net zo goed mijn meermin, hoor.'

'Ik heb haar gevangen,' zei Aaltje. 'Ik had haar als eerste vast. Dus ze is van mij en van niemand anders.'

'Als ik je niet had geholpen, had je haar nooit de sloep in gekregen en vast kunnen binden,' protesteerde haar vriendin.

De zeemeermin, die bij hun voeten lag, kermde en hilde opnieuw als een bang zeehondje.

Aaltje gaf haar een por met haar voet. 'Hou even op met dat gejammer. We maken je echt niet dood, of zo.' Ze keek weer naar haar vriendin. 'Goed,' zei ze kortaf. 'Een tiende van de opbrengst is voor jou als je me ook helpt haar het hok in te krijgen.'

De vriendin aarzelde en knikte toen. Meer zat er duidelijk niet in.

En zo liepen de twee meisjes niet veel later over de dijk en sleepten de meermin tussen hen in met zich mee. De emmers melk en de jukken bleven eenzaam achter. Ze hadden Aaltjes lange mantel over de schouders van het wezen gedrapeerd en haar hoofd bedekt met de kap.

'Wel benen hebben en niet kunnen lopen,' schold Aaltje. 'Hoe stom kun je zijn?'

'Ze is zwaarder dan ze eruitziet,' zei haar vriendin. Ze kneep fel in de arm die ze vasthield. 'Hou je muil nou eens, ik word gek van dat geblaat.'

Het lukte de meisjes om de meermin zonder al te veel bekijks het huis van Aaltje binnen te loodsen. Daar stopten ze haar in een tobbe. Samen met Aaltjes moeder, die al even opgetogen was als haar dochter, schrobden ze haar net zo lang tot ze de vastgekoekte algen en slierten wier grotendeels hadden verwijderd. Maar ondanks hun geboen hield de huid van de meermin een groenige gloed.

'Maakt niet uit,' zei Aaltjes moeder. 'Zo zie je tenminste dat het een echt zeewijf is. En dat betekent geld! Jaren geleden was er eens een Zeeuwse visser in het dorp, die vertelde dat er bij hen in Westerschouwen ook een meermin was gevangen. Daar hadden ze bakken met geld mee verdiend, zei hij.' Ze wreef in haar handen. 'Hup, in 't hok met haar. Dan ga ik het dorp rond om te vertellen wat er bij ons te zien is!'

Al snel stonden de eerste nieuwsgierigen bij het haveloze geitenhok, waar ze na betaling van anderhalve penning in mochten. 'Tweeënhalf

als je haar aan wilt raken,' zei Aaltje, die op een kruk naast het hok zat met een geldblik op haar knieën.

Het nieuws over de zeemeermin verspreidde zich razendsnel. In Edam en ver daarbuiten. Van heinde en verre stroomden de mensen toe om het wonderlijke wezen te bekijken en te betasten, en week in, week uit verdrongen de mensen zich voor het geitenhok.

Het vissersgezin voer er wel bij. Hun geldzorgen waren verdwenen en Aaltje hoefde niet langer met het juk op haar schouders langs de huizen te gaan.

Met de meermin zelf ging het helaas minder goed. Ze werd steeds magerder, haar donkergroene ogen stonden dof en ze maakte nauwelijks nog geluid. Op een dag lag ze bewegingloos in haar hoekje van het hok met haar ogen dicht. Aaltje, die naar binnen was gestapt met een bak algen – het enige wat de meermin at – schrok en dacht even dat ze dood was. Maar nee, ze ademde nog, al was het nauwelijks waarneembaar.

'Het klooster,' zei haar moeder. 'Daar schijnt een non te zitten met helende krachten. Ga haar halen. En schiet een beetje op, want zo te zien is ons zeewijf op sterven na dood.'

Zo snel als ze kon klepperde Aaltje op haar klompen naar het klooster van St. Maria Magdalena en vond de non.

Niet veel later hurkte die bij het roerloze lichaam. 'Ach, arm ding,' mompelde ze, terwijl ze haar hand op het ingevallen gezicht van de meermin legde. 'Je huid voelt kurkdroog. En je gloeit helemaal.'

'Ze schilfert ook,' zei Aaltje, die er met haar neus bovenop stond. 'Kijk naar die benen. Niet normaal.'

De non keek op en leek even te aarzelen. 'Ik wil haar meenemen naar ons klooster,' zei ze toen. 'Daar heb ik alles wat ik nodig heb om haar te behandelen.'

'Als ik haar maar gauw weer terugkrijg,' zei Aaltje scherp. 'Ze is en blijft van mij.'

De non gaf geen antwoord.

Ook Aaltjes moeder was erbij komen staan. 'Als we niks doen, gaat ze dood,' beet ze haar dochter toe. 'Gooi haar in de kruiwagen en breng haar naar het klooster. Wees blij dat de zuster iets voor haar wil doen.'

'Ik kan niets garanderen,' zei de non. 'Die arme vrouw is er slecht aan toe.'

‘Vrouw?’ zei Aaltjes moeder. ‘Het is er niet een van ons, hoor. Dit is geen mens zoals wij, ’t is een zeewijf.’

‘Hoe weet u dat?’ vroeg de non. ‘Ze heeft geen staart.’

‘Ze ziet groen en ze kan niet praten,’ zei Aaltje, terwijl ze de kruitwagens naast de meermin zette. ‘Alleen rare geluiden maken, dat kan ze als de beste. En ze spartelde in de Purmer rond toen we haar vonden. Dus ’t is een echte.’

De non spreidde wat stro uit op de bodem. Behoedzaam tilde ze het verzwakte lichaam op. ‘Misschien komt ze uit het buitenland en kun je haar niet verstaan,’ zei ze.

‘Uit het buitenland,’ smaalde Aaltje. ‘En daarvandaan hiernaartoe gezwommen zeker. Dat gelooft u toch zelf niet?’

‘Ze kan overboord geslagen zijn van een of ander schip,’ zei de non, terwijl ze de houten handvatten van de kruitwagens vastpakte.

‘Het had wel flink gestormd voor we haar vonden,’ zei Aaltjes moeder peinzend.

‘Voor ik haar vond,’ zei Aaltje en met een ruk draaide ze zich om. ‘Hé!’ schreeuwde ze de non na, die met de meermin naar buiten liep. ‘Ik wil haar wel terug, hè, denk erom!’

Maar het geitenhok bleef leeg, ook al begon het wezen al na een week op te knappen. Wat de nonnen precies hadden gedaan en waarom de meermin zo ziek was geweest, kreeg Aaltje niet te horen. Alleen dat haar meermin misschien helemaal geen meermin was.

De non en de moeder-overste hadden de zaak voorgelegd aan de prior van het Karmelietenklooster in Haarlem en die had de schout ingeschakeld. Na een roerige zitting werd geconcludeerd dat er onvoldoende kon worden aangetoond dat het om een echte meermin ging. Afgezien van haar groenige huid, leek ze op een gewone vrouw. Mogelijk was het een buitenlandse, die door een ongelukkige windvlaag overboord was geslagen. Misschien had ze zo verschrikkelijk lang in het water gelegen, dat ze groen uitgeslagen was. En wie weet had dat ijskoude water haar spieren aangetast en kon ze daarom niet lopen. ‘Dus,’ concludeerde de schout, ‘zullen we haar als een onschuldig mens beschouwen, dat al die tijd ten onrechte is opgesloten en verwaarloosd. De dame in kwestie zal voorlopig worden ondergebracht in het Karmelietenklooster, omdat de monniken daar gespecialiseerd zijn in Latijn en andere vreemde talen. Mogelijk lukt het hun met haar te communiceren.’

En zo verhuisde de meermin naar Haarlem, waar ze een kleine, maar degelijke kamer kreeg met uitzicht op de binnenplaats van het klooster.

Het vissersgezin in Edam was niet blij met deze uitspraak. Ze waren niet alleen hun bron van inkomsten kwijt, er doken ook ineens allemaal mensen op die zich bekocht voelden en hun geld teruggeisten. Die joegen ze stuk voor stuk weg, al konden ze verder weinig doen. Ze hadden geen andere keus dan zich bij de uitspraak van de schout neer te leggen.

